

AKTIVIRAN NAJVAŽNIJI SPORAZUM O PLAĆAMA

Nakon što je ukupna proizvodnja u zemlji (BDP) porasla dva kvartala za redom više od 2% aktivirao se najvažniji sporazum koji članovi našeg sindikata imaju i koji pokriva 250 tisuća zaposlenika u javnim i državnim službama. Radi se o **Dodatku Sporazumu o osnovici iz 2009. godine**. On predviđa povišicu plaća kada gospodarstvu krene bolje.

ŠTO JE DODATAK SPORAZUMU O OSNOVICI?

Budući da nije bilo rasta proizvodnje sedam godina, nije moglo biti ni rasta plaća. Međutim, taj je sporazum sve vrijeme ipak bio iznimno koristan. On nam je čuvao osnovicu punih sedam godina. Kao što znate, sve elemente plaće su napadali, ali osnovicu nisu dirali.

Dodatak Sporazumu o osnovici potpisalo je osam sindikata javnih službi (tri sindikata iz obrazovanja i znanosti, tri iz zdravstva, jedan iz socijalne skrbi i sindikat kulture). Dodatak je rezultat štrajka sindikata obrazovanja i pregovaračke potpore ostalih sindikata u svibnju 2009. godine. Naime, u travnju 2009. godine, tadašnja je Vlada jednostrano smanjila

osnovicu 6% čime je prekršila *Sporazum o osnovici* iz 2006. godine. Na to su prosvjeta i znanost odgovorili štrajkom baš u tjednu pred lokalne izbore i u dane kada su ljudi primili prvu smanjenu plaću.

Prije štrajka, pregovarali smo dva mjeseca uz puno medijskog praćenja. U pregovorima smo predložili da Vlada potpiše sporazum kojim bi nam se obavezali vratiti tih 6% osnovice nakon što naraste BDP. Tada su to odbili. U samom štrajku smo ponovno pregovarali i to 27 punih sati i na koncu potpisali u 3 sata u noći manje-više ono isto na što prethodno u travnju nisu htjeli pristati.

ZAŠTO ŠTRAJK, A NE SUD?

Valja razumjeti da tadašnju Vladu 2009. godine nismo mogli tužiti za kršenje kolektivnog ugovora jer je na to imala puno pravo prema konvencijama budući da je tada došlo do bitne promjene gospodarskih okolnosti (BDP pao više od 5%). Bila je to prva godina krize. S obzirom na to da nismo imali pravne mehanizme, odlučili smo se za pritiske i štrajk.

DESET GODINA POSLIJE

To što smo ispregovarali tu noć 13. svibnja 2009. godine potpisali smo u formi dodatka, na što upućuje i naziv. Radi se o aneksu ili dodatku **Sporazumu o osnovici**. Sam taj početni Sporazum bio je rezultat četverodnevno štrajka sindikata vertikale obrazovanja dvije i pol godine ranije u studenom 2006. godine i njime smo ugovorili dvije ključne stvari od kojih naši zaposlenici imaju koristi i dan danas, deset godina poslije:

1. **Rast osnovice** tri godine za redom; 2007., 2008., i 2009. godine.
2. **Prosvjetni dodatak** za zaposlene u sustavu obrazovanja i znanosti koji danas iznosi **13,7%** (isplaćivan je 6 godina za redom, svakog kolovoza plaća je narasla za 2,2% godišnje). Prosvjetni dodatak bio je namijenjen samo za nastavnike u obrazovanju, ali sindikalni pregovarači nisu htjeli staviti potpis na Sporazum ako se on ne odnosi i na sve nenastavno osoblje kao i na znanstvenike u institutima. To je svakako jedan od najvećih rezultata sindikata Vertikale.

ŠTO JE PRAVI TIMING ZA ŠTRAJK

Valja također primijetiti da je i štrajk u sustavu obrazovanja i znanosti 2006. godine pao u najboljem vremenu za sindikate i najgorem za Vladu. Tada su Vlada i HDZ imali veliki

problem s Glavašem. Neposredno prije štrajka zvali su gospodina Ribića u kabinet predsjednika Vlade. Tamo je on zatekao predsjednika Mesića, premijera Sanadera, potpredsjednicu Jadranku Kosor i ministra Primorca. Tražili su od sindikata Vertikale obrazovanja da odustanu od štrajka zbog političke situacije u zemlji. Gospodin Ribić im je odgovorio da je sve u njihovim rukama i da lako mogu zaustaviti štrajk, samo neka ispune njihove pravedne zahtjeve. Tada je na stranu sindikata stao i ministar Primorac koji je držao kuvertu s ostavkom ako im se ne udovolji. I taj primjer pokazuje kako je najbolji timing za štrajk onaj kada je politika najosjetljivija. Stoga su pogrešni bili komentari da je zadnji štrajk u obrazovanju i znanosti organiziran u lošem timingu jer ne treba štrajkati pred izbore. Upravo pred izbore treba štrajkati, ako za to postoji povod i ako nam je stalo do sindikalnih interesa više nego do političkih.

2011. godine smo s tadašnjom Vladom Jadranke Kosor i gospođom Martinom Dalić uspješno ugovorili *Izmjene i dopune Dodatku Sporazuma* te njime popraviti i ispraviti sve nedosljednosti koje su nastale u onoj košmarnoj noći 2009. godine. Tako smo Sporazum precizirali, onemogućili nejasna tumačenja, spriječili sudska sporenja te ga još učinili i neotkazivim.

2012. smo sa SDP-ovom Vladom potpisali tumačenje jedne sporne odredbe. Ono proizlazi iz preambule i smisla Sporazuma i kaže da rasta plaća nema onoliko kvartala koliko je padao BDP.

SADRŽAJ I LOGIKA DODATKA SPORAZUMA

Dodatak Sporazuma se sastoji od sljedećih važnih momenata. Predviđene su:

1. Tri faze rasta plaća
2. Aktiviranje Dodatka s rastom proizvodnje
3. Usklađivanje s rastom prosječne plaće u privredi

Prva faza je povrat osnovice koju su nam uzeli 2009. godine u iznosu od 6%. Sindikati tvrde da je ta obaveza već nastupila, dok je prethodna Vlada tvrdila da to još nije nastupilo (sporna je bila i ostala peta decimala u obračunu BDP-a u posljednjem kvartalu – do sada je Državni zavod za statistiku objavljivao podatke o BDP-u samo na prvu decimalu).

Druga faza tiče se povrata pariteta između plaća u javnim službama i plaća u privredi na odnose koji su bili prije krize, dakle, 2008. godine. To bi trebalo nastupiti poslije, nakon povrata osnovice, a ovisit će o pregovorima s Vladom i rastu plaća u privredi.

**O teškoćama u mogućoj realizaciji Sporazuma vidi analitički tekst pod naslovom Rast plaća ili bolni rezovi.*

Treća faza povećanja plaća odnosi se na dostizanje pravedne cijene rada u javnim službama. Što to znači? Na kraju ugovorenog razdoblja odnos plaće VSS početnika u javnim službama (koeficijent 1,25) i prosječne plaće u privredi trebao bi biti 95:100. Danas je 79:100. Prije krize bio je 88:100.

Sporazum je potpisan tako da vrijedi do 26. listopada 2016. godine, a na zahtjev Vlade može se produžiti još godinu dana, što će Vlada sigurno i učiniti. Do kraja njegova isteka rast bi plaća mogao biti u tri etape i veći od 20%. Zbog dugotrajnog zastoja u rastu BDP-a sve tri faze rasta plaća stapaju se sada u veoma kratko razdoblje od godinu ili dvije. Sporazumom je izvorno bilo predviđeno 5 godina jer se računalo na puno brži oporavak. Naravno da je ovaj skraćeni period ozbiljan i težak teret za državni proračun, neovisno o tome koja ga Vlada sastavlja. Bit će zato vruće na prvom sastanku s Vladom. Inače, mnogo toga ovisi i o rastu drugih plaća u zemlji. Budu li one rasle više, tada će i nama rast biti veći.

NOVI MINISTAR FINANCIJA BIO JE PREGOVARAČ

Koncepciju Dodatka Sporazuma osmislili su sindikalni čelnici Vertikale obrazovanja na tragu zamisli Vilima Ribića i njegovih analiza i razrada. Pravnu potporu sindikatima osigurali su Krešimir Rožman i Mladen Gajski,

a na strani Vlade glavni stručnjaci u pregovorima bili su ekonomist Željko Lovrinčević te sadašnji novi ministar financija Zdravko Marić, koji je tada bio i pregovarač Vlade u funkciji državnog tajnika. U pregovorima su sudjelovali i tadašnja potpredsjednica Vlade Jadranka Kosor te ministri Šuker, Milinović, Primorac i drugi. Šuker je nastupao isključivo i destruktivno (isto kao poslije Linić i Mrišić) pa je poslije u pregovorima bio amortiziran. Marić i Lovrinčević bili su voljni slušati i sposobni razvijati argumentaciju.

KOLIKO VRIJEDI POVEĆANJE OD 6%?

Nekima će rast plaća od 6% biti malo ili sporedno, baš kao što se to nekima činilo i 4% u zadnjem štrajku obrazovanja i znanosti. Na prvi pogled to doista ne izgleda puno. Nitko se neće obogatiti od te povišice niti bitno unaprijediti svoj standard. Ipak, zašto je to objektivno jako puno? Više je razloga:

1. Uloga sindikata je održavanje relativne cijene vašeg rada, to znači održavanje razine vaših plaća u usporedbi s drugima u sustavu i u zemlji. Sindikat brine da vaše plaće ne počnu zaostajati. U tome leži najveća opasnost. Kada bi ljudi toga bili svjesni svakako bi u akcijama sindikata bili puno više prisutni pa i onda kada se organiziraju za tek nekoliko posto povećanja.

Kad plaće počnu jače zaostajati ljudi se uspoređuju i postaju nezadovoljni, a mnogi se odlučuju na odlazak iz sustava, zanimanja, zemlje, itd., u potrazi za boljom plaćom. Doista, nezadovoljstvo se ne pojavljuje odmah nakon što u nekom drugom sektoru radnici dobiju primjerice 5% veću plaću. Ali kada se to dogodi više puta u raznim sektorima, ali ne i kod vas, jednom 5%, drugi put 2%, treći put 6% i tako malo po malo vaše plaće postaju takve da vam je neugodno o njima govoriti pred vašim susjedima ili rođacima. Primjerice, ako sada u privredi plaće počnu jače rasti zbog rasta proizvodnje, taj će rast biti možda tek 2%. Mi ćemo odmah tražiti usklađivanje, Vlada će nas odbiti, mi ćemo vas pozvati u sindikalni pritisak. Ako dio članova odbije sudjelovanje s komentarom da je to malo, onda će malo po malo postati puno. U Njemačkoj baš zato izađe milijun ljudi na ulice za pola posto u vrijeme tarifnih pregovora. Dakle, nije važna toliko razina plaće koju imate, koliko je važan položaj u društvu. Primjerice u Ugandi je 200 € veoma visoka plaća, a u Njemačkoj je 2000 € niska plaća.

2. Uloga sindikata je slična potezanju konopa. Mi održavamo ravnotežu i vučemo na svoju stranu onoliko koliko možemo u pregovorima i sindikalnim akcijama, onoliko koliko nas članovi podrže.

Malo se ljudi sjeća devedesetih kada su plaće u javnim službama bile očajno niske u odnosu na druge sektore. Tek je aktivnost sindikata to promijenila krajem devedesetih. Tada su se počele raditi analitičke usporedbe, koje su 2006. godine upozorile na ponovno zaostajanje plaća u cijelom obrazovanju u visini od 19%. Plaće u obrazovanju su tada bile zamrznute već dvije godine, a plaće u privatnim i javnim poduzećima su rasle po stopama od 7 do čak i 10% godišnje. To je bio glavni uzrok izuzetno velikog odaziva ljudi u štrajku 2006. godine. Ljudi su osjetili tu veliku razliku. Međutim, protestna reakcija može biti i zakašnjela. Tada se uspjelo, iako se nije moralo. Imali smo ipak Vladu koja je htjela znati što je istina u našoj priči, za razliku od Milanovićeve Vlade koja s nama nije niti razgovarala o cijeni rada pune četiri godine. Zato je potrebno shvatiti što sindikati rade i slijediti njihove upute, u prijelomnim situacijama s manje sumnji i preispitivanja.

Dodatak Sporazumu zamjenjuje *de facto* pregovore i napore koje bi inače trebali činiti članovi sindikata u borbi za svoja prava. On prati rast prosječne plaće u privredi i određuje da tada i toliko plaće moraju rasti i nama. Time održavamo odnose među plaćama i sprečavamo odljev najboljih kadrova u privatni sektor. Time čuvamo naš standard, ali i naše djelatnosti, tako važne za građane i zemlju u cjelini. On je koristan za sve osim možda za poziciju sindikata, jer sporazum zamjenjuje ono što bi članovi morali sami raditi i što inače rade u zapadnim demokracijama svako malo - boriti se za svoje povišice svake godine.

Postoji još razloga zašto je rast od 6% veoma velik.

3. To je golem teret za državni proračun, ako znamo da je primjerice udio plaća u nekim ministarstvima i do 80% njihovih proračuna ili da su kamate koje plaćamo svake godine

inozemstvu na ime vraćanja javnog duga veće od godišnjeg proračuna Ministarstva znanosti i obrazovanja.

4. Veliki je to rast i s obzirom na ono što naši članovi ulažu u Sindikat. 6% povećane plaće svaki mjesec je višestruko više od sindikalne članarine.

DOBIT OD ČLANSTVA U SINDIKATU

Ako ćemo govoriti poslovnim rječnikom ta investicija donosi dobit nekoliko stotina posto (6% povećanje plaće podijeljeno s primjerice 1% članarine u sindikatu, iznosi 6 puta više ili 600%). Istina je da nečlanovi sindikata imaju nešto veću dobit jer ništa ne ulažu. Međutim, oni ruše sindikat, jer ako ljudi masovno počnu tako misliti sindikata neće biti i na koncu neće niti za njih biti takve dobiti.

Svi bi trebali imati na umu, a osobito nečlanovi sindikata, da bez sindikata nitko ne bi mogao osigurati ovakav Sporazum i bez sindikata nitko ne bi mogao braniti ovakav Sporazum.

JE LI SPORAZUM SANADEROVINA?

Čim se doznalo za rast BDP-a i čim se shvatilo da bi to moglo dovesti do povećanja plaća u javnim službama mediji su se raspisali. Budući da je Sporazum napisan stručno i terminološki veoma precizno nije ga lako pročitati pa su mediji pisali svašta - i pravo i krivo. Međutim, nerazumijevanje nije za zamjeriti, ali zla namjera jest, osobito nekih među kojima prednjači *Jutarnji list*. Tako je primjerice, njegov urednik Gojko Drljača prozvao Sporazum "sanaderovinom". Poslije su to epigoni ponavljali.

A sve s ciljem da se Sporazum poveže s osobom osumnjičenom za teška kaznena djela i na taj način kompromitira cijeli ugovor na štetu stotina tisuća zaposlenika. *Jutarnji list* nastoji, blateći ugovor, olakšati Vladi nasilni obračun s njim, ako se za to ona odluči, baš kao što je bio pomagao Mriću i Liniću u obračunu s božićnicama, regresima i dodacima na plaću. Prvo ide kampanja u *Jutarnjem listu*, a onda idu odluke Vlade. Tako je bilo četiri godine.

Čim je Sanader u priči mora da to nisu čista posla. Je li to doista sporazum koji je htio Sanader, a sindikati držali pri tome lojtre!? Naravno da nije! Nije on htio

niti onaj iz 2006., a još manje Dodatak iz 2009. godine.

Imali su sindikati štrajk i 2004. godine, u prvoj godini Sanaderova mandata. Nije nas tada niti primio. Pred štrajk 2006. godine angažirao je predsjednika Mesića da se kod nas zauzme oko odustajanja od štrajka, a kada je štrajk potrajao i četvrti dan i kada je bilo izvjesno da će se produljiti i na idući tjedan, u okolnostima velike političke krize s Glavašem, Sanader skraćuje službeni put iz Albanije u petak 24. studenoga, da bi s nama pregovarao na večer isti dan u 21h. Oni koji sporazum nazivaju „sanaderovinom“ mogu to tumačiti jedino tako kao da se Djedu Mrazu u obličju Ive Sanadera žurilo jer se bojao da sindikati neće prihvatiti njegove darove. I 2009. godine, u štrajku četiri dana prije lokalnih izbora, pratio nas je niz sukoba i konflikata, pokušaj izbacivanja nekih ljudi s pregovora i sve to na granici fizičkog razračunavanja, za koje javnost nikada nije doznala, blaćenje sindikalnih čelnika, podmetanje u medijima i na pregovorima, sve su to bili znaci mučnog i teškog procesa. Zar je moguće pomisliti da su svi ti štrajkovi sa stotinu tisuća ljudi zapravo bili igrokaz. Sve činjenice tome proturječe. Tim gore po činjenice, rekli bi u *Jutarnjem listu*.

SMISAO KOMPROMITACIJE SPORAZUMA

Zašto mnogi nastoje sada Sporazum kompromitirati? To je stara budnica. Razbuditi politiku, pogotovo novu i neupućenu te stvoriti dojam da je Sporazum nešto loše za javne financije i za Državu, nešto što su potpisali neodgovorni premijer i neodgovorni sindikati. Smeta ih rast plaća za 250 tisuća ljudi, jer će po njihovu tumačenju to uništiti nacionalnu ekonomiju. Takvo mišljenje nije ispravno, ali čak i da jeste, koristiti dijaboličnu, plitku i primitivnu manipulaciju govori o motivima, razini i interesima ljudi koji se takvim tehnikama služe.

RAST NAŠIH PLAĆA ILI BOLNI REZOVİ

SMANJENJE PLAĆA KAO PRIJETNJA

Vrlo skoro naš će materijalni standard opet biti pod opsadom, a naše plaće u žiži interesa. Dolazi na naplatu jedan od najvažnijih sporazuma koji sindikati imaju. Međutim, formiranjem nove Vlade i izradom Proračuna započinje novi ciklus naših briga. Već tri mjeseca mediji stvaraju klimu i pripremaju javnost za „bolne rezove“ u obrazovanju, znanosti, zdravstvu te drugim javnim i državnim službama i zgražaju se nad sindikalnim sporazumom. Najavljuju i priželjkuju daljnje smanjivanje naših plaća kao neizbježnu mjeru, kažu, za opstanak gospodarstva, države i nacije.

Neki su političari najavljivali velika rezanja, drugi tek manja dok treći ipak tvrde da će smanjiti proračun bez smanjivanja plaća. Uočimo da nitko, ali baš nitko od spomenutih ne tvrdi da treba naše plaće povećati iako one nisu rastle punih 7 godina.

Takva viđenja podupiru i tzv. „ugledni ekonomski stručnjaci“. Oni pronose savjete koji se već sedmu godinu pokazuju pogrešnima (vidi tekst u okviru).

„UGLEDNI EKONOMISTI“ I EKONOMISTI

Učenja domaćih neoliberalnih ekonomista na tragu su europskih i njemačkih politika rezanja. Njihovu valjanost možemo ocijeniti ako usporedimo otužnu europsku stagnaciju s američkim ekonomskim procvatom na temelju politike sasvim suprotne politici rezanja. Da bi naši neoliberali neuspjele koncepte opravdali oni tvrde, u svom idejnom i doktrinarnom samoljublju, da kod nas rezanja u javnoj potrošnji nisu bila dovoljna (iako su bila jedna od većih u Europi). Smanjenje primanja u našem je sustavu bilo veće od pada BDP-a. No, oni tvrde da niti to nije dovoljno i savjetuju da treba još. Međutim, baš je smanjenje primanja bio jedan od uzroka višegodišnjeg pada proizvodnje. Tek kada je Lalovac povećao neto plaće narastao je i BDP. Naslovnice su pune savjeta „uglednih ekonomista“ da treba rezati. Da bi rezanja išla lakše neki su javno zagovarali smanjivanje plaća za 2 milijarde kuna uz ukidanje sindikata u javnom sektoru (Budimir). Neki su predlagali oduzimanje umirovljenicima biračkog prava (A. Babić), a N. Bakić je zagovarao otpuštanje 50 000 ljudi u državnoj upravi (u kojoj radi tek 35 000 ljudi). Navedeni su sve „ugledni ekonomisti“ po viđenju medijskih ispostava krupnog kapitala (Jutarnji list i slični), jer obrazlažu ekonomsku politiku koja odgovara interesima medijskih vlasnika uklopljenih u interese njihovih sponzora. Svi oni drugi koji zagovaraju ekonomsku politiku u interesu većine građana nisu dobili titulu uglednih. Naprotiv, stalno ih se diskreditira.

Spomenimo još i pozadinski vez krupnog kapitala, domaće i inozemne financijske krugove te europsku birokraciju koji zahtijevaju smanjivanje deficita tada se čini da nam novi udar na standard ne gine. Tako izgleda neprijateljsko okruženje u kojem se nalaze svi radni ljudi koji rade za Državu i plaću primaju na Proračunu.

SMANJENJE PLAĆA ILI RAST PROIZVODNJE

Ipak, usudimo se ocijeniti da su izvan vremena i prostora ideje tog imperijalnog saveza (mediji, politika, kapital, neoliberalni ekonomisti, europski i financijski krugovi). Naime, plaće se smanjivati više ne mogu, socijalno, ljudski ni politički. Tko se god u to upusti nanijet će i sebi i zemlji više štete nego koristi. S druge strane Proračun nije moguće znatnije smanjiti bez zadiranja u plaće. Izlaz iz tog klinča postoji. Problem javnog duga i deficita rješava se povećanjem proizvodnje i povećanjem prihoda, a ne cijedeđenjem već iscijedeđenog javnog sektora i ljudi u njemu (znamo kako je primjerice financirana znanost ili obrazovanje).

IZJAVE I PRISTUP NOVOG PREDSJEDNIKA VLADE

U vrijeme pisanja ovog teksta izjave Tihomira Oreškovića djeluju veoma razumno. Tvrdi da će surađivati sa sindikatima jer su mu oni veoma važni. Ovo je napokon neki pozitivni glas jer je pune četiri godine dosadašnji predsjednik Vlade, socijaldemokrat, slao zaposlenicima suprotne poruke - da im sindikati zapravo i nisu potrebni (jer su imali njega).

Međutim, treba li se osloniti na Oreškovićevu izjavu da neće dirati plaće?

Naučili smo da su riječi u politici vjetar i da već sutra može izaći sa suprotnom pričom i u tome čak biti iskren. Reći će da nije bio upoznat sa situacijom. Valja biti rezerviran, tim prije jer je istovremeno rekao da mu je smanjivanje deficita prioritet, a to znači i smanjivanje proračuna. To bez smanjivanja

plaća nije moguće. S obzirom na to da i sastav vlade upućuje na to da će se, u biti, nastaviti ista makroekonomska politika kao i do sada, vrlo je moguće da on sada govori tek o svojim dobrim namjerama. Vjerojatno nije još stekao uvid u okvire

koje su mu zadali oni koji su ga na mjesto premijera i doveli. Osim toga, njegova su znanja menadžerska i financijska, ali po svemu sudeći ne i ona potrebna za vođenje države (makroekonomska).

POVEĆANJE PLAĆA REALNOST ILI FIKCIJA

S druge strane, nasuprot svih koji pritišću na smanjenje plaća, nalaze se naši sindikati i njihovi članovi koji očekuju upravo suprotno, očekuju njihov rast temeljem Dodatka Sporazumu o osnovici, koji su sindikati izborili. Očekujemo to nakon sedam godina zamrznute osnovice, nakon smanjivanja drugih prava te nakon četiri godine unošenja nereda u sustav plaća. Nismo zaboravili ukidanje dodatka za starije radnike, smanjenje i promjene koeficijenata, ukidanje božićnica, regresa i drugih naknada itd.

Imaju li sindikati šanse oduprijeti se novim rezanjima te, štoviše, povećati plaće sukladno spomenutom sporazumu? Je li izgledno da sindikati sami nadjačaju veliki kapital i sve njegove izvršitelje, uključujući politiku, novu i staru?

MOĆ KOLEKTIVNOG PRITISKA NA VIDJELU – SPORAZUM KAO NOĆNA MORA VLADE

U krajnje nepovoljnom ambijentu, teško bi zaposlenici sami uspješno spriječili udar na plaće da njihovi sindikati nemaju potpisani sporazum. Protusindikalna atmosfera s kojom mediji truju javnost prelijeva se i na svijest građana pa i naših zaposlenika. Zbog toga neki olako prihvate propagandu pa ne povjeruju u moć kolektivne zaštite svojih interesa. Ne sudjelujući u sindikalnim pritiscima (npr. u štrajku) neki sami doprinose ispunjenju svoje vlastite prognoze da sindikalne akcije neće uspjeti. Doista, u pravu su, bez njih kao štrajkaša štrajk ne može uspjeti.

Međutim, sudjelovanje u sindikalnom pritisku može donijeti znatne rezultate što pokazuje upravo ovaj Sporazum o osnovici koji predviđa rast naših plaća. On je potpisan kao rezultat štrajkova prosvjetnih sindikata (u studenom 2006. godine i svibnju 2009.) te jednogodišnjih pregovora 2011. godine. Neki stalno ističu kako su sindikati slabi. Mnogo je više onih koji pišu i govore kako su sindikati prejaki i da ih treba oslabiti ili čak ukinuti.

O snazi sindikata možda najbolje govori ovaj Sporazum koji će postati državni problem broj jedan. Cijela će se država njime baviti. Zbog njega će privatni mediji radnike u javnom sektoru ponovno nazivati parazitima, njihove organizacije kočničarima reformi, a čelnike njihovih sindikata ljudima sumnjivih kvaliteta. Humanisti iz *Jutarnjeg lista* suze će roniti nad nezaposlenima i radnicima u

industriji te podvaljivati kako su za sve njihove nevolje krivi „uhljebi“ u javnom sektoru. Umjesto napada na ekonomsku politiku koja je dovela u jedno stanje sve u zemlji, oni će radne ljude svađati međusobno.

ZAŠTO IPAK IMAMO ŠANSE U ODNOSU NA NEPOVOLJNO OKRUŽENJE

Naša je pozicija optimistična, suprotno apatičnom raspoloženju naših zaposlenika i nadanjima njihovih neprijatelja. Ona je zapravo prilično snažna. Naime, u pravnoj državi moraju se poštivati ugovori. Nova Vlada ima prilike to pokazati i potvrditi. Nadalje, potpisali smo Sporazum koji je praktički neotkaziv. Ne zaboravimo, niti prošla Vlada ga nije mogla otkazati unatoč padu BDP-a. I na koncu, mi smo i birači pa ako nekada i nismo raspoloženi za sindikalne pritiske onda imamo svoj glas na izborima koji oblikujemo prema postupcima vlasti. I to svaka vlast mora imati na umu. Prošla nije pa više niti nije na vlasti. Nije mudro zamjeriti se 250 000 ljudi i najmanje isto toliko članova njihovih obitelji.

MOŽE LI I OVA NOVA VLADA PRIBJEĆI PRAVNOM NASILJU?

U demokraciji teško prolazi lomljenje stvari preko koljenja. Cijena može biti veoma visoka. Prošla vlast je pribjegavala pravnom nasilju, rušeći kolektivne ugovore zakonom pa u tom smislu nezaboravni protagonisti Milanović, Linić i Mrišić ostaju zauvijek obilježeni u očima tisuća zaposlenika u javnim i državnim službama. To pravno nasilje podržao je Ustavni sud skandaloznim presudama. Zbog takvih i sličnih odluka on je prestao biti dignitetna institucija u hrvatskom društvu. Da je Ustavni sud sudio samo po pravu (nije trebao po pravdi) i da se nije podredio politici, naša bi prava bila zaštićena (vidi tekst u okviru).

USTAVNI SUD U SLUŽBI POLITIKE

Podsjetimo, Vlada je tzv. Zakonom o uskrati poništila kolektivni ugovor kojim su ljudi imali pravo na dodatak za vjernost službi (u iznosu od 4, 8 i 10 %). To je napravila tek nekoliko mjeseci nakon što je potpisala kolektivni ugovor sa sindikatima zdravstva u kojem je ponovno svojim potpisom prihvatila taj dodatak. Već za nekoliko mjeseci su se predomislili pa su odlučili to promijeniti. Međutim, nisu mogli otkazati taj ugovor jer se za tako kratko vrijeme nisu bitno promijenile gospodarske okolnosti pa su pribjegli Zakonu da bi poništili ugovor. Takva mjera, bez pravoga razloga, suprotna je međunarodnim konvencijama i Ustavu RH. Na naše zaprepaštenje, naš je zahtjev za ocjenu ustavnosti na Ustavnom sudu odbačen bez ikakvih pravnih argumenata, s mnoštvom besmislica koje su u odluci navedene i s ekonomskom umjesto pravnom argumentacijom.

Ustavni sud dopustio si je ocijeniti Vladinu ekonomsku politiku ispravnom (kao da o politici rezanja u ekonomskoj struci ne postoje duboki i ozbiljni prijevori) pa joj je on odlučio svojom presudom pomoći (načelo oportuniteta). Iako navodi da je Vlada prekršila ustavne norme on joj to privremeno tolerira. To je neoprostivi skandal čime Ustavni sud sebe pretvara u političko tijelo bez presedana. Takav sud zaslužuje promptno raspuštanje radi temeljite promjene u njegovu sastavu i načinu biranja njegovih sudaca.

Valja još spomenuti da je u drugoj odluci, u srpnju prošle godine, Ustavni sud ipak obvezao Vladu da to pravo u 2016. godini više ne može zakonom uskraćivati. Međutim, nama u javnim službama učinio je nepopravljivu štetu jer je prošla Vlada dodatak za vjernost službi izbacila iz svih naših kolektivnih ugovora (zanimljivo, to isto nije učinila u državnim službama).

Otvara se pitanje je li moguće da nova Vlada odluči pribjeći istoj nasilnoj metodi kada je riječ o Sporazumu o osnovici (koji se aktivirao nakon što je BDP narastao za više od 2% u dva zadnja kvartala). Ovaj Sporazum Vlada ne može otkazati, ali, može li ga poništiti zakonom? Prošla Vlada nije ga pokušala dirati jer je bio u mirovanju budući da nije bilo rasta proizvodnje.

Valja razumjeti da je velika razlika između otkazivanja ugovora i poništavanja ugovora zakonom. U prvom slučaju Vlada djeluje kao ugovorna strana, a u drugome djeluje kao izvršna vlast koja Saboru predlaže da se određeni ugovor stavi izvan snage. U prvom slučaju mora imati razloge za otkazivanje koji su predviđeni samim ugovorom, a u drugom slučaju može tek iznimno zakonom poništiti ugovor, ali samo u Ustavu predviđenim okolnostima. Kada tih razloga nema, onda se radi o zloupotrebi pozicije vlasti kao jače strane u ugovornom odnosu.

POGLED IZ RAKURSA VLADE

Odgovor na pitanje što će u odnosu na ugovoreni rast plaća učiniti nova Vlada nije niti lak niti jednostavan. Pogledajmo kako stvari izgledaju iz perspektive nove vlasti. Pritisak kapitala i njihovih medija na Vladu i na smanjenje Proračuna radi smanjenja deficita i javnog duga vrlo brzo će se nastaviti. Doduše, pritisak na Vladu nije niti potreban jer je program Vlade na istom tragu. Program Vlade nije u vezi s onim što je govorio Most svih ovih mjeseci. Primjerice, nema reforme monetarnog sustava, reforme pravosuđa, nema promjene političkog sustava, a niti promjene teritorijalnog ustroja itd. Sve se svodi na ono što financijske krugove i kreditore najviše zanima, a to su deficit i javni dug kao prioritetni fokus ekonomske politike. Sve to je istovjetno zabludama prethodne vlasti (u čemu je zabluda vidi tekst u okviru).

Takvi ciljevi u takvoj ekonomskoj politici s takvom Vladom traže smanjivanje naših plaća, neovisno o tome što premijer govori. Možda trenutno misli drugačije jer u Vladi znaju da nema socijalnog i političkog prostora za ikakvo smanjenje plaća, međutim, na drugoj strani Vlada nema niti prostora za rast plaća (financijskog i međunarodnog).

OKOVANA ZABLUDA: JAVNI DUG KAO PRIORITET

Rješavanje problema javnog duga jako je važno jer za posljedicu ima plaćanje kamata koje cijela država šalje bespovratno u inozemstvo. Rješavanje deficita je također jako važno jer deficit svake godine povećava javni dug. Međutim, i od deficita i od javnog duga puno je važnije povećati proizvodnju i zapošljavanje. Naglo smanjenje javnog duga i uklanjanje deficita uštedit će i ostaviti velike novce u zemlji, ali u uvjetima krize neće povećati proizvodnju, već će ju zamrznuti, a zbog toga će smanjiti prihode proračuna i tako opet stvoriti novi deficit i povećati stari javni dug. Dakle, konsolidirati javne financije tj. ukloniti deficit i smanjiti javni dug, u kriznim uvjetima ne može voditi do brzog rasta proizvodnje, već obrnuto, samo rast proizvodnje može dovesti do konsolidacije javnih financija, do trajnog smanjenja deficita i javnog duga. Primjerice, kao u kućanstvu, dug možemo vratiti ili tako da malo radimo, smanjujemo svoje troškove i sve rasprodajemo ili tako da svi u obitelji više radimo i zaradimo.

Dakle, na pitanje što je prioritet, financijska stabilnost ili rast proizvodnje, odgovor je vidljiv. Ako je prioritet financijska konsolidacija onda to odgovara bankarima i vjerovnicima kako bismo im uredno vraćali dugove, a ako je prioritet proizvodnja i zapošljavanje, onda to odgovara većini građana i na koncu gospodarstvu u cjelini. Europska komisija je izabrala, pod rigoroznom njemačkom politikom, krivi put - sasvim suprotan od onoga u SAD-u. I na taj način dio Europe, uključujući i Hrvatsku, stavila u okove bavljenja javnim dugom i deficitom kao prioritetom. Sve Vlade manjih zemalja nalaze se u tom okovu koji se naziva „europski semestar“. Sve Vlade velikih europskih zemalja bez skrupula preskaču takva ograničenja kada im to zatreba. Hrvatska politika nije to u stanju, što zbog objektivnih međunarodnih okolnosti, a što zbog slabosti svih Vlada do sada.

Što u takvim okolnostima takva Vlada može napraviti u vezi s ovim pitanjem?

1. Odluči li se za smanjenje plaća ili za daljnje zamrzavanje, morat će kršiti obaveze iz Sporazuma, a one su znatno veće nego povrat osnovice iz 2009. godine za 6 % (vidi u tekstu o sadržaju Sporazuma).
2. Ako ne isplati obaveze iz Sporazuma otvorit će prostor za desetke tisuća radnih sporova na redovnim sudovima.
3. Ako pokuša izbjeći redovne sudove tako da Sporazum anulira zakonom tada će to biti, u pravnom smislu, ničim opravdano pravno nasilje, što nosi rizik zaoštavanja odnosa sa sindikatima, rizik političke nestabilnosti i ovako nestabilne vlasti te rizik gubitka sporova na višim instancama. Jedino što dobiva u tom slučaju jest nada da će pravni put biti puno sporiji i da će pogoditi proračun nakon dugog proteka vremena, vjerojatno nakon mandata ove vlade.

HDZ I MOST – ZASTUPNICI KAPITALA ILI NARODNE VEĆINE?

Pribjegne li ova Vlada pravnom nasilju onda je to definitivna potvrda da se HDZ, baš kao i SDP za vrijeme prve tri godine Milanovićeve mandata, u potpunosti podredio interesima moćnog poslovnog svijeta, kao uske manjine u hrvatskom društvu, svijeta kojemu ništa nije sveto, pa niti pravna država, ugovori, demokracija, sindikati, radni ljudi, već samo i jedino financijska konsolidacija, uredno vraćanje naših kredita, rejting agencije i bankarski interesi.

Postoje snažne indicije da se to baš može dogoditi. Vidi se to po sadržaju prezentiranog programa Vlade u Saboru te po izbacivanju iz igre Mostovih prijedloga o promjeni monetarne politike. Također, vidi se to i po odbacivanju prijedloga o zamrzavanju II. mirovinskog stupa, kao isprobanog oblika smanjenja deficita u nekoliko zemalja. Odbijanje takve solucije upućuje da će rezanje morati tražiti na plaćama.

Ako se to dogodi onda su Mostovi birači izigrani, jer su oni dobili povjerenje socijalno senzibiliziranih birača koji su bili razočarani politikom SDP-a.

Po svemu sudeći Mostovi glasači su oni isti koji su uzdigli Laburiste pa Orah i na koncu nabasali na Most u nadi da glasaju za građansku i socijalnu opciju. Toga su u Mostu svjesni što otvara neku nadu da se neće pogubiti.

Na to da i nova Vlada može s lakoćom zakonima kršiti ugovore upućuje njena odluka od 28. siječnja 2016. o uskrati dodatka za vjernost službi u državnoj upravi. Doduše, još uvijek ne možemo ustvrditi da je to i trajna orijentacija i ove Vlade, jer je u ovom slučaju ograničena privremenim proračunom i nepostojanjem tog prava u javnim službama (pitanje jednakog tretmana).

IZVJEŠTAJ S MREŽNE STRANICE VLADE

Na sjednici je donesen i Prijedlog zakona o uskrati isplate uvećanja plaća po osnovi ostvarenih godina radnog staža državnim i javnim službenicima za 4, 8 i 10 posto. Ministrica rada i mirovinskoga sustava Nada Šikić kazala je kako je prema važećem Zakonu uskrata prava na uvećanje plaće državnim i javnim službenicima bila na snazi do 31. prosinca 2015. godine. Pojasnila je i da je država u prvom tromjesečju na privremenom financiranju i da će se rashodi za zaposlene u državnom proračunu za preostalo razdoblje 2016. godine morati planirati u iznosu manjem no što je to bilo planirano u 2015., pa je primjenu te mjere neophodno produžiti na ostatak godine. Ministar financija Zdravko Marić istaknuo je kako je nužno nastaviti dijalog sa socijalnim partnerima, obzirom na situaciju s plaćama i proračunom te najavio sindikatima javnih i državnih službenika kako priprema sastanak s njima.

ZAŠTO JE DOGOVOR SINDIKATA I VLADE NAJBOLJA MOGUĆNOST

Nova Vlada ima još jednu mogućnost: da se sa sindikatima dogovori i pronađe nekakva prijelazna rješenja. Kakva je naša pozicija u procjepu naših htijenja i ciljeva Vlade?

Mi nemamo dvojbi da je došlo vrijeme za rast naših plaća, pri čemu je mudrije cilj ostvariti dogovorom. Uspješna sindikalna taktika glasi: izvuci iz poslodavca najviše što on može realno dati, ali ga nemoj svojim zahtjevima uništiti. Naime, postoji ozbiljan rizik da ako bi Vlada pribjegli pravnom nasilju da bi za nas Sporazum učinila nenaplativim za dulje vrijeme. Pogotovo je to za nas rizično jer se ne možemo osloniti na Ustavni sud. Nakon eventualnog gubitka na Ustavnom sudu mi bismo išli na europske sudove i nemamo dvojbi da bismo taj spor tamo i dobili. Međutim, na sve to bismo trebali čekati jako dugo, što bi de facto ovaj sporazum učinilo mrtvim za cijelo razdoblje čekanja.

Stoga je i za nas mudrije očuvati Sporazum primjenjivim.

Naravno, dogovor koji bismo postigli imao bi i svoju cijenu. Mi moramo vidjeti misli li ta Vlada voditi ozbiljni socijalni dijalog, uvažavati pravnu državu, snažiti ili slabiti sindikate, poštovati radne ljude i s nama ozbiljno surađivati ili postupati kao i prošla Vlada. Stupanj naše spremnosti na dogovor ovisi o spremnosti nove Vlade da zajedno s nama rješava probleme naših zaposlenika.

Sindikati sigurno neće odustati od Sporazuma, sindikati sigurno neće pristati na nikakvo smanjenje plaća. Međutim, s obzirom da prema Sporazumu imamo čak tri slijeda povećanja plaća u sljedeće dvije godine, postoji prostor za razgovor, imajući u vidu razdoblje padanja BDP-a proteklih godina i aktualna ekonomska kretanja (na što nas uostalom obvezuje i preambula u Sporazumu).

KLJUČNA DILEMA: RAST PLAĆA EKONOMSKI KORISTAN ILI ŠTETAN?

Kao što znate, svih ovih godina nismo imali nikakve dvojbe oko toga da je smanjivanje primanja naših zaposlenika ne samo nepravedno već i ekonomski pogubno u uvjetima krize, jer zamrzava proizvodnju zbog smanjenja potrošnje i potražnje.

BILI SMO U PRAVU. SMANJENJE PLAĆA NIJE DONIJELO NIŠTA GOSPODARSTVU.

Sjetite se, upozoravali smo da se zbog smanjenja naših plaća neće smanjiti javni dug, već će se povećati. I pogodili smo. Sjetite se, upozoravali smo da se neće povećati zapošljavanje i investicije. I jedno i drugo se smanjilo. Zbog pada naših plaća BDP se nije povećao, kako su to uvjeravali neoliberali, već se upravo zbog toga i smanjio. Sedam godina propadanja i stagnacije, ne samo u Hrvatskoj, još uvijek mnogima koji dobro žive nije dostatan dokaz da je politika stezanja remena u uvjetima krize pogubna politika. To su shvatili u SAD-u, ali ne i u Europskoj komisiji. Europskim birokratima, kao i nizu epigonskih vlada, uključujući i našu, nisu bili dostatna niti teorijska rješenja najvećih ekonomista današnjice, niti sedam godina razorne prakse.

Međutim, nije isto smanjivanje plaća i povećanje plaća. Dok smanjivanje plaća ima nedvojbeno štetne učinke, povećanje plaća u hrvatskim okolnostima ima divergentne učinke. S jedne strane, ono sigurno mora djelovati blagotvorno jer potiče proizvodnju i nova radna mjesta preko povećane potrošnje („moja kupovina uvijek je nečiji dohodak“), ali s druge strane ono otežava stanje s javnim dugom i deficitom jer

postoji problem visokih kamata. Opterećenje Proračuna novim povišicama plaća smanjuje mogućnost rješavanja javnog duga.

KAMATE KAO CIJELI PRORAČUN MINISTARSTVA ZNANOSTI

Ne zaboravimo, Hrvatska godišnje plaća kamate u iznosu od 12 milijardi kuna, a proračun Ministarstva znanosti i obrazovanja iznosi 11 milijardi kuna, što govori da mi svake godine šaljemo nepovratno u inozemstvo jedan godišnji proračun za obrazovanje i znanost. Sada, kada se probudila proizvodnja, sada bi Vlada htjela viškove usmjeriti na smanjenje deficita, jer deficit (kao razlika između većih troškova i manjih prihoda državnog proračuna) znači svake godine novo zaduživanje. Međutim, ako bi stopa rasta proizvodnje bila veća od kamatnih stopa na međunarodnom tržištu, onda bi to omogućilo i smanjivanje deficita čak i uz rast naših plaća. Problem nije toliko javni dug Hrvatske kada bi se zadržao na sadašnjoj razini, jer odgovara prosjeku EU-a, već je problem godišnji deficit. On povećava kamate koje plaćamo vani jer deficit izaziva nova zaduženja. Rekli smo već da deficit i javni dug ne smiju biti prioritet za vrijeme krize, ali nakon što je proizvodnja krenula, a sve se čini da jest, onda se svaka odgovorna politika mora baviti i deficitom.

Dakle, ključno pitanje glasi: je li korist od rasta plaća za proizvodnju veća ili manja od štete koju bi rast plaća izazvao zbog deficita i rastućih kamata?

Sindikati moraju dobiti uvjerljiva objašnjenja u vezi s tim pitanju. Mi primjerice znamo da u Hrvatskoj ekonomska struka nema analitičku bazu i instrumentarij na temelju kojega bi to mogla egzaktno izračunati. I politika i Sindikat će to morati procjenjivati intuitivno, slušajući verbalnu argumentaciju.

Otvora se i pitanje ima li novaca za taj rast. Ako je BDP rastao 2 do 3 posto onda se slijeva i veća količina novca u Proračun. Prošle godine se Grčić hvalio da im je stvoren nepredviđeni višak od 3 milijarde kuna. Naša je procjena da novca ima, samo će se pregovori vrtjeti oko dileme treba li ga upotrijebiti na plaće i time održati rast proizvodnje (početna sindikalna pozicija) ili ga treba iskoristiti za kontrolu deficita i kamata (početna Vladina pozicija).

Zagreb, 3. veljače 2016.

MATICA HRVATSKIH SINDIKATA